

ANALELE PUTNEI

XII

2016

1

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE..... 5

COLOCVIILE PUTNEI, XVII

OLIMPIA MITRIC, Inventarul Muzeului Arhidiecezan al Bucovinei din Cernăuți.....	7
MARIUS CHELCU, Arhivele mănăstirilor din Bucovina: reconstituire după un inventar din anul 1805.....	51
OLIVER JENS SCHMITT, Rezistența puterilor regionale împotriva expansiunii otomane: un aspect al cuceririi otomane a Balcanilor.....	77
LIVIU CÎMPEANU, <i>Atunci și tătarii au lovit Țara Moldovei din partea aceea.</i> Observații asupra conflictului moldo-tătar din vara anului 1476.....	87
MIHAI ANATOLII CIOBANU, Soli moscoviți la curtea lui Ștefan vodă: chipuri de oameni și faptele lor.....	103
OVIDIU CRISTEA, Presiune otomană, reacții diferite: Moldova și Țara Românească la cumpăna secolelor al XV-lea – al XVI-lea.....	147
MONAH ALEXIE COJOCARU, Îndreptări și contribuții privind dvera Adormirii Maicii Domnului (1510) de la Mănăstirea Putna.....	161
ALEXANDRU PASCAL, Un <i>Tetraevanghel</i> necunoscut al ieromonahului Macarie de la Putna dintr-o colecție privată.....	173
MONAH IUSTIN TABAN, Mitropolitul Anastasie al Moldovei și statutul său privilegiat în anii de retragere la Putna (1578–1588).....	199
MIHAI-BOGDAN ATANASIU, Cțitori ai Mănăstirii Putna din veacurile al XVII-lea – al XVIII-lea. Note prosopografice.....	221
ȘTEFAN ANDREESCU, Despre clădirea rezidențială din incinta Mănăstirii Probota.....	233

RADU G. PĂUN, Moaște și minuni la Mănăstirea Hilandar de la Muntele Athos.....	243
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, O sanie, un pelerinaj și două broderii: ce se mai poate afla despre Ștefan cel Mare	257
ALEXANDRU PÎNZAR, Accesibilitate și centralitate. Târgurile Moldovei în rețeaua internă de drumuri mari de comerț din veacul al XV-lea.....	287
ȘTEFAN S. GOROVEI, Heraldică dinastică. Ștefan cel Mare și stemele sale	307

*

LISTA AUTORILOR	339
ABREVIERI	343

ANALELE PUTNEI

XII

2016

1

CONTENTS

FOREWORD	5
THE PUTNA COLLOQUIA, XVII	
OLIMPIA MITRIC, L'inventaire du Musée Archidiocésain de Bucovine de Tchernovtsy.....	7
MARIUS CHELCU, The Archives of the Monasteries in Bukovina: Reconstitution According to an Inventory from 1805	51
OLIVER JENS SCHMITT, Regionaler Widerstand gegen die osmanischen Expansion – ein Aspekt der osmanischen Eroberung des Balkans.....	77
LIVIU CÎMPEANU, <i>Then Also the Tatars Attacked Moldavia from the Other Side</i> . Observations on the Moldavian-Tatar Conflict from the Summer of 1476.....	87
MIHAI ANATOLII CIOBANU, Muscovite Envoys to the Court of Prince Stephen the Great. Human Destinies	103
OVIDIU CRISTEA, Divergent Reactions to Ottoman Pressure: Moldavia and Wallachia (End of 15 th – Beginning of 16 th Centuries).....	147
MONAH ALEXIE COJOCARU, Corrections and Contributions Concerning the <i>Dormition of the Mother of God Dvera</i> (1510) from Putna Monastery	161
ALEXANDRU PASCAL, A Hitherto Unknown Gospel Book of Hieromonk Macarius of Putna from a Private Collection.....	173
MONAH IUSTIN TABAN, Metropolitan Anastasius of Moldavia and His Privileged Status During His Withdrawal at Putna Monastery (1578–1588).....	199
MIHAI-BOGDAN ATANASIU, Benefactors of Putna Monastery from the 17 th and 18 th Centuries. Prosopographical Notes	221
ȘTEFAN ANDREESCU, About the Residential Building from the Precinct of Probota Monastery.....	233

RADU G. PĂUN, Relics and Miracles in Hilandar Monastery on Mount Athos	243
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Un traîneau, un pèlerinage et deux broderies: qu'est-ce qu'on peut encore apprendre sur Étienne le Grand.....	257
ALEXANDRU PÎNZAR, Accessibility and Centrality. Moldavia's Market Towns Within the Internal Network of Great Commercial Roads in the 15 th Century.....	287
ȘTEFAN S. GOROVEI, Héraldique dynastique. Étienne le Grand et ses armoiries.....	307

*

LIST OF AUTHORS	339
ABBREVIATIONS	343

CUVÂNT ÎNAINTE

Între 2 și 5 septembrie 2015, Mănăstirea Putna a fost gazda „Colocviilor” de istorie, ajunse la ediția a XVII-a. După *Te Deum*-ul oficiat de Înaltpreasfințitul Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, lucrările au fost deschise în Sala Mare a Casei Domnești. Cu acel prilej, au fost lansate ultimele două numere ale revistei „Analele Putnei” (tomul X, 2014), precum și câteva volume la apariția cărora a contribuit și Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare”: *Dragomirna și ctitorii ei. Actele colocviului din 20–23 iulie 2009* și *Dragomirna. Istorie, tezaur, ctitori (I–II)*.

În programul „Colocviilor Putnei” au fost înscrise 28 de comunicări, împărțite în cinci ședințe, toate desfășurate în plen¹. Prima secțiune, consacrată patrimoniului vechilor noastre așezăminte, a cuprins patru comunicări, din care au fost prezentate trei: Voica Maria Pușcașu, *Arhitectura ecleziastică în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Ce și cât știm*²; Ștefan S. Gorovei, *Patrimoniul nostru istoric. Studiu de caz: Mănăstirea Dragomirna*³; Olimpia Mitric, *Inventarul Muzeului Arhidiecezan al Bucovinei din Cernăuți* și Marius Chelcu, *Soarta arhivelor mănăstirilor din Bucovina: reconstituire după un inventar din 1805*⁴.

Un număr de șase comunicări, închinată domniei lui Ștefan cel Mare, au format cea de-a doua secțiune a „Colocviilor”, care s-a desfășurat în dimineața zilei de 3 septembrie: Oliver Jens Schmitt, *Rezistența împotriva cuceririi otomane în spațiul balcanic: o privire comparativă*⁵; Marius Diaconescu, *Semnificațiile omagiului de vasalitate al lui Ștefan cel Mare față de Matia Corvin. Necesitatea redefinirii lui în istoriografia română*⁶; Nagy Pienaru, *Moldova lui Ștefan cel Mare în cronică Opt Paradisuri de Idris Bitlisi*⁷; Liviu Cîmpeanu, *Atunci și tătarii au lovit Țara Moldovei din partea aceea... Observații asupra conflictului moldo-tătar din vara anului 1476*; Mihai Anatolii Ciobanu, *Soli moscoviți la curtea lui Ștefan vodă. Chipuri de oameni și faptele lor* și Ovidiu Cristea, „*Apus de soare*”: *Imperiul Otoman, Moldova și Țara Românească în primele decenii după moartea lui Ștefan cel Mare*⁸. În după-amiaza aceleiași zile au fost programate comunicările despre „Mănăstirea și comuna Putna” (pentru a prelua formula părintelui Dimitrie Dan), cu prilejul împlinirii a 546 de ani de la sfințirea bătrânei biserici a lui Ștefan cel Mare: Monah Alexie Cojocar, *Date noi*

¹ În acest număr al revistei se publică 15 texte din cele 28, în ordinea în care au fost citite.

² Comunicarea nu a mai fost prezentată.

³ S-a publicat între timp în vol. *Dragomirna. Ctitori și restauratori*, I, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Sfânta Mănăstire Dragomirna, 2015, p. 105–132.

⁴ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁵ Se publică aici, cu un titlu modificat.

⁶ Neapartenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁷ Neapartenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁸ Se publică aici, cu un titlu modificat.

despre dvera lui Bogdan al III-lea (1510)⁹; Alexandru Pascal, *Un Tetraevanghel necunoscut al ieromonahului Macarie de la Putna (1529) dintr-o colecție privată*; Monah Iustin Taban, *Mitropolitul Anastasie al Moldovei și statutul său excepțional în anii de retragere la Putna (1578–1588)*; Mihai-Bogdan Atanasiu, *Ctitori ai Mănăstirii Putna din veacurile XVII–XVIII. Note prosopografice*; Bogdan Mateescu, *Familie și gospodărie în Putna în prima jumătate a secolului XIX. O perspectivă demografică și genealogică*¹⁰ și Mihai Mîrza, *Constantin vodă Racoviță, mănăstirile și târgurile din Moldova. Istoria unor danii controversate*¹¹.

Secțiunea din dimineața zilei de 4 septembrie a inclus următoarele titluri: Ștefan Andreescu, *Despre clădirea rezidențială din incinta Mănăstirii Probota*; Elena Firea, *Sfântul Ioan cel Nou și portarii Sucevei. Schiță pentru o istorie a patronajului boieresc asupra cultului mucenicului de la Suceava în Evul Mediu (secolele XV–XVII)*¹²; Radu G. Păun, *Moaște și minuni la Mănăstirea Hilandar de la Muntele Athos*; Ivan Biliarsky, *Un manuscris slave de Moldavie din secolul XVI: conținut și contexte istorice*¹³; Ioan-Augustin Guriță, *La 341 de ani după căderea Constantinopolului: un manuscris, un sucevean și un fenomen cultural*¹⁴ și Oana-Mădălina Popescu, Liana Năstășelu, *Acest blagoslovit de Dumnezeu arhieru. Date despre ierarhii Moldovei într-un manuscris din veacul al XIX-lea*¹⁵. În fine, ultima ședință a fost dedicată Moldovei lui Ștefan cel Mare: Maria Magdalena Székely, *O sanie, un pelerinaj și două broderii: ce se mai poate afla despre Ștefan cel Mare*; Liviu Papuc, *Urme ștefaniene în două istorii mai puțin frecventate*¹⁶; Alessandro Flavio Dumitrașcu, *Via terrestris: o coabitare moldo-geneză controversată din timpul domniei lui Ștefan cel Mare*¹⁷; Alexandru Pînzar, *Accesibilitate și centralitate. Târgurile Moldovei în rețeaua internă de drumuri mari de comerț din veacul al XV-lea*; Liviu Pilat, *Observații în legătură cu unele simboluri din stema lui Ștefan cel Mare*¹⁸ și Ștefan S. Gorovei, *Heraldică dinastică. Ștefan cel Mare și stemele sale*.

După un obicei deja îndătinat, ultima zi a „Colocviilor Putnei” a fost rezervată unei excursii de studii. În acest an, participanții au putut vizita catedrala episcopală de la Roman, mănăstirea de la Războieni, precum și bisericile de la Doljești, Dulcești, Cârliș și Văleni.

REDACȚIA

⁹ Se publică aici, cu un titlu modificat.

¹⁰ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹² Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹³ Din cauza unor probleme de ordin tehnic, studiul a fost reportat unui număr viitor.

¹⁴ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁵ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁶ Comunicarea nu a mai fost prezentată.

¹⁷ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁸ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.